

ali verujem da ove zajednice koje su nastale iz ruševina totalitarnih i autoritarnih režima ne mogu sebi dozvoliti luksuz loših ustavnih tekstova. Mislim da se može pokazati šta je loš ustavni tekst na osnovu komparativnog znanja. Lako je Amerikancima da imaju jedan ustav koji je relativno loš, ali mi to sebi ne možemo dozvoliti.

Obično se kaže da je parlament tu da rešava svakodnevne probleme i da se bavi budžetom i akcizama, i ne može taj isti parlament da se bavi načelnim pitanjima. Prosto ne može da se odvoji od tog svakodnevnog političkog angažmana da bi pisao ustav, koji se ipak donosi za jedno duže vreme. Dakle, telo koje donosi ustav bi u idealnim uslovima trebalo da bude neko drugo telo a ne parlament. Ili, barem, parlament na samom početku, onaj prvi parlament. To je španska varijanta. Izaberete prvi parlament, zaustavite vreme i kažete: „Izvolte gospodo, dok ne donesete ustav, vi funkcionišete kao ustavotvorna Skupština. Onog momenta kada donesete ustav, vi postajete normalan parlament“.

Ali ne možete zamisliti da će sad parlament to učiniti. Teško je, znate. Poljsko iskustvo je tu veoma rečito. Kod njih je parlament funkcionisao kao ustavotvorac, oni su pokušali da donesu ustav odmah, ali nisu uspeali jer nisu mogli politički da se slože. I to je trajalo devet godina, bez trena prekida, bez dana pauze.

Postoji takozvani modelski pristup pisanju ustava, kako bi rekao naš bivši ministar Batić, to nije teško. Zaista, u izvesnom smislu, to nije teško. Sećam se kada sam pripadao forumu Juris. Mi smo se zabavljali pišući ustav. Ustav nije teško pisati. Ozbiljan odgovor na vaše pitanje bi glasio: Modelsko pisanje je opasno, jer ono što funkcionise kao dobra odredba u jednom kontekstu, ne funkcionise na isti način u drugom kontekstu. Kada su ljudska prava u pitanju, možete se oslanjati na jedno komparativno čitanje i tražiti najbolje formulacije. To su univerzalni momenti, pogotovo ako imate ove međunarodne dokumente koji vas obavezuju. Vi ne možete mnogo ići levo ili desno. Kada su u pitanju institucionalni aranžmani, tad stvari postaju opasne. Pogledajte američki primer. Mi to zovemo predsedničkim sistemom, iako je to u stvari relativno strog sistem podele vlasti. Kada se kao model preneo u neke latino-američke režime, služio je kao fasada za najcrnje diktature. Pogledajte ovaj, svima simpatični, sistem tzv. polupredsedničkog aranžmana koji je prvi napravio De Gol 1958. Tuđman i Milošević su ga s ljubavlju prihvatili devedesetih godina. Mnogi drugi su ga prihvatili u postkomunizmu. Ta ideja koncentracije vlasti umnogome je različita nego tamo gde je prvi put upotrebljena.

Praktičan odgovor je da se treba koncentrisati na pitanje kada se piše dobar ustav.

Koncentrisati se na principe: šta mi hoćemo, hoćemo da sprečimo vlast da bude samovoljna, hoćemo da ta vlast bude istovremeno i efikasna. Pošto vlast ima ogromne probleme – ova država je siromašna, sa svim mogućim nevoljama, treba juriti Evropsku uniju, treba pisati hiljade propisa, kako se kod nas danas kaže – vlast mora biti i moćna i ograničena.

Treba videti koji su to osnovni zahtevi, osnovni principi koje treba ispuniti. Onda može čovek da gleda kako su te principe rešili u drugim ustavima. Ali opasno je prepisivati.

Kako pisati ustav

NENAD DIMITRIJEVIĆ

U nedavnim izlaganjima na Pešanikovoj tribini Da li je završena jedna epoha? (Beograd, CZKD, 26.11.2012) Dubravka Stojanović i Dejan Ilić osvrnuli su se i na “ustavno pitanje” u Srbiji. Znaci navoda možda i nisu potrebni. Dubravka nam je pokazala da je doista reč o jednom pitanju na koje Srbija kao da kontinuirano traži odgovor. Izgleda da su i način postavljanja pitanja i odgovori uglavnom pogrešni, pa se hroničaru srpske konstitucionalne istorije verovatno čini da je zagledan u večno vraćanje istog. Dejan nam je predložio da